

Foto: Jakob Smole
Cianobakterije odenejo tople izvire v mavrične barve. V ozadju so lepo vidne posledice požara z leta 1988.

Iz novega sveta

Jakob Smole

Kako velike so ZDA, sem spoznal šele na popotovanju, ki smo ga začeli v New Yorku. Od tam nas je pot peljala čez prerije osrednjega nižavja do Yellowstonea, kjer smo se obrnili proti jugozahodu in nadaljevali pot do San Francisca in ob pacifiški obali do Los Angelesa. Zadnja etapa se je vlekla čez južni del ob Mehikem zalivu in se končala na Floridi.

Pot je bila dolga približno 17.000 km.

ORNITOLOŠKI POTOPIS

Združene države Amerike so ozemeljsko tretja največja država na svetu. Geografsko jih lahko razdelimo na pet območij. Na vzhodu in jugovzhodu se ob obalah Atlantika in Mehškega zaliva razprostira obalna ravnina do gorovja Apalači. Zahodno od Apalačev je veliko nižavje, ki se na zahodu dviga v Skalno gorovje. Vzhodni krak gorovja poteka ob osrednjem nižavju, zahodni pa ob pacifiški obali. Med krakoma so številne kotline, planote in gorovja. Podnebje je zelo raznoliko, od zmerno hladnega na severu, do vlažnega subtropskega na jugu, med obema krakoma Skalnega gorovja naletimo na puščavsko, v preriiji pa na celinsko podnebje. Ker Severna Amerika nima gorovij v smeri vzhod-zahod, to omogoča neoviran prehod in mešanje suhih zračnih mas s severa ter vlažnih z juga. To povzroča tornade, ki skupaj z orkani (ti nastajajo v vodah Mehškega zaliva) v ZDA redno povzročajo opustošenja.

Že ob pristanku v New Yorku so nas pričakale ptice, s katerimi se dotedaj še nisem srečal - na obali progastokljuni galeb *Larus delawarensis*, v Centralnem parku pa taščični drozg *Turdus migratorius* in severni kardinal *Cardinalis cardinalis*. Po najemu kombija in ogledu mesta smo začeli resneje preizkušati ameriški asfalt. Naslednja važnejša postaja je bilo mesto Gloucester v bližini Bostona. Večina prebivalstva v tem kraju živi od ribolova in turizma - tamkajšnje morje je polno kitov. Preden smo se vkrcali na ladjo, sem na hitro pregledal obalo in poleg jate gag *Somateria molissima* opazil še nekaj zlatogrlih kormoranov *Phalacrocorax auritus*, ki so si sušili peruti. Zatem se je naša pozornost obrnila na prebivalce morja. Po dveh urah vožnje na odprto morje smo se naenkrat znašli obkroženi od kitov grbavcev *Megaptera novaeangliae* in pritlikavih kitov *Balaenoptera acutorostrata*. Družbo so jim delali antarktični strakoši *Oceanites oceanicus*, atlantski *Puffinus puffinus* in rumenokljuni viharniki *Calonectris diomedea*. Tik pred koncem

foto: Jakob Smele

Repna plavut kita grbavca *Megaptera novaeangliae*.

je ogled kronal morski pes orjak *Cetorhinus maximus*; jata teh veličastnih rib se je spomladi letošnjega leta zadrževala tudi v Tržaškem zalivu. Po izkrcanju se je začelo potovanje čez osrednji del celine, ki smo ga v tekmi s časom preživeli večinoma v avtu. Na potovanju se mi v spomin niso vtisnile ptice, ampak ljudje - Amiši. To so pripadniki protestantske ločine, ki se je v Ameriko umaknila iz Švice v 17. in 18. stoletju. Ti ljudje so zelo previdni do današnjega načina življenja, zato morebitne novosti sprejemajo le po skupni odločitvi. Tako npr. namesto avtomobilov uporabljajo kočije, mnoge hiše so brez elektrike, pri oblačenju so zvesti svoji tradicionalni noši. Njihovi otroci se po svetu podijo bos in računalnik še ni del njihove igre. Od Amišev iz zvezne države Ohio, ki še pripada vzhodnemu delu ZDA, smo v treh dneh prevozili prerijo. Ker nudi prerija ugodno prst in podnebje za poljedelstvo ter živinorejo, je pokrajina precej uničena. Med vožnjo me je ob cesti presenetil napis, ki je sporočal, da vegetarijanci v tamkajšnjih krajih niso zaželeni in da so Indijanci plemena Sioux ponosni na to, da so živinorejci. Ptičji svet se mi je odgrinjal večinoma na počivališčih, kjer sem lahko zasledil prerijske kanje *Buteo swainsoni*, uhate škrajnce *Eremophila alpestris*, črne škorcevce *Euphagus carolinus* in žalobne grlice *Zenaida macroura*, veličasten vtis pa sta name pustila jutranja pesem tirančka *Tyrannus tyrannus* in orjaški deževnik kildir *Charadrius vociferus*.

Točka, kjer smo si vzeli nekaj časa za počitek, je bil narodni park Yellowstone ob vznožju Skalnega gorovja v Wyomingu. Ozemlje je bilo zavarovano v 70-ih letih 19. stoletja, ker je že takrat očaralo vse, ki so nanj stopili. Stranski učinki varstva so bili izgon tamkašnjih Indijancev (pleme Sheepeater) in preprečevanje gozdnih požarov. Zadnje je povzročilo, da se je suh les dolga leta kopičil. Leta 1988 je izbruhnil požar, ki ga ni mogel nihče ukrotiti; celo opevana ameriška vojska z vsemi sredstvi, ki jih ima na voljo, ni mogla storiti kaj

foto: Jakob Smele

Ameriška sabljarka *Recurvirostra americana*; od naše vrste se razlikuje po rjavo obarvani glavi.

omembe vrednega. Pogorela je večina parka, vendar si je narava hitro opomogla - med našim postankom v parku deset let kasneje so med zoglenelimi debli veselo poganjale mlade smrečice. Živa narava očara z neprestanim menjavanjem svojih obrazov; za hip te presenetita kakšen sokol selec *Falco peregrinus* ali progastokljuni ponirek *Podylimbus podiceps*, ki že v naslednjem trenutku izgineta v zraku ali vodi. Neživa narava pa presune s svojim spajanjem vode in ognja. Zemeljska skorja je v parku tanka, zato se na površju pojavljajo mnogi izviri vroče vode, med katerimi so najbolj znani gejzirji. Med njimi izstopa Old Faithful, ki ga zaradi natančnih presledkov med dvema izbruhoma oblegajo množice. Drugi so bolj muhasti, vendar pa se ti pri čakanju na izbruh ni potrebno boriti za razgledni prostor. V mnogo izvirih so cianobakterije, ki dno mavrično obarvajo, nekateri vrečki pa človeka očarajo z modrino svoje vode. Pri taborjenju v parku je treba paziti, da je hrana shranjena nedosegljivo medvedom. Tudi sicer se divjih živali ne hrani; na ta način ne rušiš naravnega ravnovesja in preprečiš nepredvidljivo obnašanje živali, ki lahko v nekaterih primerih postanejo napadalne. Če se pravil ne držiš, hitro začutiš posledice - varuhi parka, rangerji, imajo dovolj pooblastil za ustrezne kazni. Če ob tem pomisliš, kako je s tem v naših parkih, se ti milo stori. Kljub daljšemu postanku je bil čas, namenjen Yellowstonu, prekratek in slovo težko. Kot zadnji prebivalci parka so nas sprejeli bizoni *Bison bison* in družina kanadskih žerjavov *Grus canadensis*, nato pa je šla dirka dalje.

Visoke nadmorske višine sta zdaj zamenjali strma pacifiška obala in toplo kalifornijsko sonce. Kalifornija je verjetno najbolj razgibana zvezna država in bi se po tej plati lahko merila celo s Slovenijo. Njene plaže razen turistov poseljujejo mnoge zanimive živali, med katerimi še posebej izstopajo

foto: Jakob Smole
Modra čaplja *Egretta caerulea*.

morski sloni *Mirounga angustirostris*. Na obali ležijo v velikih skupinah, pri čemer se med samci nenehno vnamajo spopadi za teritorij, kjer imajo svoj harem. Kot večina živali v Ameriki niso plašni, paziti moraš celo, da se jim preveč ne približaš. Družbo jim delajo mnogi pobrežniki in galebi. Tukaj lahko vidiš tudi nam znane peščence *Calidris alba*, ki tekajo v taktu z valovi, in male škurhe *Numenius phaeopus*; družbo jim delajo še vilet *Catoptrophorus semipalmatus* ter galebi vrst *Larus californicus*, *L. heermanni*, *L. occidentalis*... Ob izlivih rek, kjer je vpliv morskih valov manj močan, naletimo na kljunača *Limosa fedoa*, ameriško sabljarko *Recurvirostra americana* z rjavkasto glavo, polojnika vrste *Himantopus texicanus*, kratkokljunega *Limnodromus griseus* in dolgokljunega greznika *L. scolopaceus*. Ptice niso plašne, verjetno zato, ker Amerika v času pred Kolumbom ni bila izpostavljena takšnim lovskim pritiskom kot Evropa. Čeprav se je s prihodom belcev to seveda v hipu spremenilo, pa petsto let očitno ni dovolj za povečan strah pred človekom. Povsem drugačen videz kot obala nam nudi notranjost Kalifornije. Tu se nahajajo ostanki mamutovčevih *Sequoiadendron giganteum* gozdov. Največje primerke teh zares velikih iglavcev so posekali že v prejšnjem stoletju in debla razkazovali na sejnih. Pod krošnjami so si našli zatočišče mnogi črni medvedi *Ursus americanus*. Med pohajkovanjem po gozdu se je nekaj deset metrov pred nami znašel majhen medvedek. Po nekaj minutah preudarjanja, kaj nam je storiti, smo se odločili za povzročanje šuma v sicer mrtvaško tihem okolju. Iz visokih steblik ob poti se je takoj prikazala medvedka in se začela razgledovati naokrog. V hipu sem začutil neznansko spoštovanje do medvedov. Na srečo smo bili ocenjeni za nenevarne, zato smo jo odnesli brez posledic. Mamutovčevi gozdovi potrebujejo za razmnoževanje požar: ogenj zaradi odpornega lubja drevesom ne pride do živega, povzroči pa

foto: Jakob Smole
Pelikan *Pelecanus occidentalis* kljub svoji velikosti zelo spretno strmoglavlja.

odpiranje storžev in s požigom podrasti napravi prostor za mlade poganjke. Ti potem rastejo in rastejo in rastejo - če preživijo strelo ali sekuro, jih na koncu čaka smrt zaradi prevelike teže, kar dosežejo po nekaj tisočletjih.

Dalje proti vzhodu kmalu naletimo na puščavo, ki je mestoma zaznamovana z drevesom podobnimi rastlinami iz družine lilijevk, ki jih imenujejo Joshua tree - Jozuetovo drevo *Yucca brevifolia*. Ime so jim dali svetopisemsko navdahnjeni osvajalci zahoda. V tej pokrajini se v zvezni državi Arizona nahaja Grand Canyon - soteska reke Colorado. Kanjon ima resnično orjaške razsežnosti, še vedno pa ni popolnoma razjasnjeno, kako je nastal. Verjetno je k nastanku največ prispevala vodna erozija oziroma dež, ki še danes povzroča obsežne plazove v stenah soteske. Različne kamninske plasti pridejo najbolj do izraza ob prvih sončnih žarkih, ko kanjon zažari v vseh mogočih barvah. Magičnost kraja je navdihnila Indijance Hopi, da imajo to območje za sveto. Kljub množičnemu obisku turisti vidijo le obrobje kanjona, večji del soteske je zaradi težavnega terena in pomanjkanja pitne vode nedostopen.

Povsem drug videz dobi svet okoli tebe, ko se približaš Mehiškemu zalivu. Tu se razprostirajo obsežna močvirja z mangrovami, razen vročine pa so težave še z veliko zračno vlago. V tem pasu se na Floridi nahaja narodni park Everglades, ki pa poleti nima veliko obiskovalcev. Razlog za to so komarji. Ker sem na vsak način hotel videti park, so me spremljevalci pustili v njem, sami pa odšli v Miami. Ko sem se utaboril, pri zlaganju stvari v šotor nikakor nisem našel fotoaparata - ostal je v avtu. In kot nalašč so se takrat okoli mene začeli spreletavati lastovičji škarniki *Elanoides forficatus* in puranji jastrebi *Cathartes aura*, na obali so tekali krpeljasti prodniki *Calidris pusilla*, malo dlje pa so elegantno letali škarjekluni *Rhynchops niger*; pri vsem tem pa sem tolažbo lahko našel le v citiranju Murphyevih zakonov. Z obiskom parka ni bilo nič, saj zaradi komarjev nisem mogel pomoliti nosu izven informacijskega centra, kjer so obilno škropili z insekticidi. Kljub temu mi je uspelo videti še kakšno ptico: v mangrovah so sprehajale progaste zelene čaplje

foto: Jakob Smole
Kričava čigra *Sterna sandvicensis* med lovom.

Butorides striatus, ki so po izgledu še najbolj podobne naši čapljici, in čudovito obarvane modre čaple *Egretta caerulea*. Tu sem naletel tudi na ameriškega jezerca *Haliaeetus leucocephalus*, simbol ZDA, in ribjega orla *Pandion haliaeetus*. V pristanišču se mi je prikazal še tamkajšnji kralj živali, aligator *Alligator mississippiensis*. Ko so kolegi končno prišli pome, sem na varnem poskusil prešteti vse komarjeve pike. Pri številki 150, pri čemer sem obdelal le desnico do komolca, sem odnehal. Zadnje dni smo preživeli na miamijskih plažah, ki so popolnoma pozidane. Na njih je mrgolelo ribičev, vabe, ki so jih le-ti obilno trošili, pa so privabliale mnoge ptice. Tukaj je bilo mogoče videti pelikane *Pelecanus occidentalis*, azteške galebe *Larus atricilla* in kričave *Sterna sandvicensis* ter prelestne čigre *S. elegans*.

Amerika je celina, ki navduši. Vendar je en mesec za takšno celino veliko premalo, saj si ne moreš vzeti dovolj časa za stvari, ki bi jih rad videl. Ker me potovanje še zdaleč ni zadovoljilo, mislim, da me bodo nekoč čez lužo prav gotovo še videli... ■ ■ ■

Posebno obvestilo IŠČEMO PRAVNIKA

Pomoč prostovoljcev je za uresničevanje glavnega poslanstva društva, varstva ptic in narave nepogrešljiva. V zadnjem času so se za doseganje tega poslanstva izkazala kot zelo potrebna znanja, ki jih na društvu slabše obvladujemo. Poznavanje predpisov s področja varstva narave, upravnih postopkov, pisanje tožb ipd. so danes običajna naravovarstvena orodja.

Na DOPPS-u zato iščemo človeka oziroma ljudi s tem znanjem, ki bi bili pripravljeni prostovoljno, po lastni želji, odstopiti del svojega časa in znanja za dobrobit ptic, narave in s tem širše družbe.

Vse, ki bi želeli na takšen način plemenito pomagati pri ohranjanju narave vljudno prosimo, da pokličejo v pisarno DOPPS na tel.: 01 544 12 30 ali se nam oglasijo po e-pošti: dopps@dopps-drustvo.si.